

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE HİZMETLERİN SERBEST DOLAŞIMI

Akademik ve Mesleki Yeterliliklerin Tanınması

**Ankara
Nisan 2001**

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
1. GİRİŞ	1
2. AB'DE DİPLOMALARIN VE YETERLİKLERİN MESLEKİ VE AKADEMİK TANINIRLIĞI	2
2.1. Mesleki Tanınırlık	3
2.1.1. 1992 Yılı Öncesi Durum	4
2.1.2. 1992 Yılı Sonrası Durum	5
2.1.3. Sektörel Uygulamalar	6
2.2. Akademik Tanınırlık	7
2.3. Mesleki ve Akademik Tanınırlıkların Ortak Noktaları	8
2.4. Mesleki Eğitim ve Diplomaların Denkliği Konusundaki Uygulamalar	8
2.5. AB Ülkelerinde Mesleki Yeterliliklerin Tanınması Uygulamaları	9
2.5.1. 89/48 EEC Direktifinin Uygulanması	11
2.5.2. Yapılması Düşünülen Düzenlemeler	13
2.6. AB'de Mesleki ve Akademik Tanınırlığa Yardımcı Olan Çalışmalar ve Bazı Çerçeve Programlar	14
3. AB DE MÜHENDİSLİK ALANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	16
3.1. Mesleki ve Akademik Tanınırlık	16
3.2. Karşılıklı Güven Veya Müfredat Programlarının Uyumlulaştırılması Esasıyla Ele Alınan Direktifler	17
3.3. 89/48 EEC Genel Direktifi ve Bu Direktifin Mühendisler İçin Anlamı	17
3.4. Mühendislik Alanında Özel Bir Direktif Hazırlama Çalışmaları	19
4. BAZI AB ÜLKELERİNDE MÜHENDİSLİK EĞİTİMİNDE YAPILAN DÜZENLEMELER	22
4.1. Mühendislik Eğitiminin Akreditasyonu	23
4.2. AB'de Mühendislik alanındaki Düzenlemeler İle İlgili Örgütler	24
4.2.1. Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu-FEANI	24
4.2.2. Avrupa Mühendislik Eğitimi Birliği SEFI	27
4.2.3. Avrupa Teknik Elemanlar Birliği EUR-ETA	27
4.2.4. Avrupa Birleşik Mühendisler Çalışma Gurubu-IEFIE	28
4.3. Mühendislik Alanında Sürekli Mesleki Gelişme Programı-Euro-Pro	28
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	30

1. GİRİŞ

Roma antlaşmasının temellerini attığı Avrupa Ekonomik Topluluğu'nda işgücünün serbest dolaşımı bu anlaşmanın en temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır.

Avrupa ekonomik bütünleşmesinin temelinde 4 konunun serbest dolaşımı bulunur. Bu konular malların serbest dolaşımı, işgücünün serbest dolaşımı, hizmetlerin serbest dolaşımı ve sermayenin serbest dolaşımıdır.

İşgücünün serbest dolaşımı kişilerin kendi ülkelerinde kazandıkları diplomaları ve mesleki eğitim yeterliliklerinin denkliğinin her üye ülke tarafından tanınmasını gerekli kılar.

Toplulukta önce bazı belirli mesleklerin yeterlilikleri tanınmış ve daha sonra diğer mesleklerin yeterliliklerin tanınmasına ilişkin genel bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla bazı direktifler yayınlanmış olup bu süreç çeşitli projeler aracılığıyla devam etmektedir.

AB'de akademik ve mesleki yeterliliklerin tanınması konusu bireylerin serbest dolaşımına yönelik düzenlemelerin bir alt başlığı olarak ele alınmaktadır. Yerleşme Hakkı alt başlığı içerisinde ele alınan bu konuda öncelikle genel bir program yapılmış ve 3 adet tüzük yayınlanmıştır.

1.1.1958 tarihinde imzalanan ve 4.1.1962 tarihinde yürürlüğe giren Roma Anlaşmasından sonra bireylerin serbest dolaşımı konusunda gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için 12 yıllık bir geçiş süresi kabul edilmiştir.

Akademik ve Mesleki yeterliliklerin tanınması konusunu içeren Yerleşme Hakkı, AB üyesi ülkelerdeki serbest meslek sahiplerinin bir başka üye ülkede ekonomik faaliyette bulunma hakkını içermektedir.

Süreklilik unsuru taşıyan bu hak için sektörler tek tek ele alınmıştır. Ancak AB üyesi ülkeler içerisinde verilen eğitim farklılıkları ve diplomaların denkliğinden kaynaklanan problemler nedeniyle yerleşme hakkının kullanılmasında gecikmeler ve zorluklar yaşanmıştır.

Bireylerin serbest dolaşımı hakkının uygulamaya konulmasının önündeki engellerin aşılması Maastrich ile kabul edilen ve yaratılmaya çalışılan Avrupa Vatandaşlığı kavramının yerleşebilmesi için de büyük önem taşımaktadır.

Üye ülkelerin değişik ulusal öğrenim sistemlerinden ve iş yerlerini yabancı uyruklara açmaktaki isteksizliklerinden kaynaklanan ve serbest meslek sahipleri ile öğrencilerin serbest dolaşımını engelleyen etkenlerden en önemlileri mesleki ve akademik tanırılık ile ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Avrupa Topluluğu 1960 yılından beri bir dizi meslek için ulusal yeterlilikleri uyumlu hale getirmek üzere çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu çalışmalarda en büyük ilerleme sağlık sektöründe gerçekleştirilmiş olup doktor, diş hekimi, veteriner, hemşire, ebe ve eczacılar için temel eğitim uyumu sağlanmış, bu mesleklerde topluluk üyesi ülkelerde mesleki faaliyet gösterme hakkı elde edilmiştir. Ayrıca mimarların yeterliği tanınmış, tarım ormancılık, madencilik, elektrik, gaz, petrol ve su endüstrilerinde hizmetlerin serbest dolaşımı kolaylaşmıştır. Avukatlık alanında ulusal unvanlar tanınmakla birlikte diplomaların tanınması henüz tam olarak gerçekleşmemiştir.

Ancak söz konusu süreç son derece yavaş ve sorunlu işlemiş olup eczacılıkla ilgili direktif üzerine görüşmeler tam 16 yıl sürmüştür.

1980'lerin ortalarına gelindiğinde 1992 yılındaki tek pazar hedefine uyma zorunluluğu nedeniyle karşılıklı tanınma süreci diğer meslekleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu dönemde bir üye ülkede bir mesleği icra etmek yeterliliği olan kişinin bu yeterliliğinin diğer üye ülkelerde de kabul edilmesi anlamına gelen Cassis de Dijon prensibi uygulanarak en az üç yıllık mesleki eğitim sonucu alınan yüksek öğrenim diplomalarının tanınmasına ilişkin genel bir sistemi tarifleyen 89/48/EEC sayılı direktif yayınlandı.

Bu direktif aynı zamanda Avrupa eğitim sistemleri yeterlik koşullarının harmonizasyonu için genel siyasi ve yasal tabanı sağlamıştır. 89/48/EEC direktifi ile kurulan tanıma sistemi, bir ülke eğitim programının başka bir ülkede tanınması için belirli kural ve prosedürlerin bulunması gereği, eğitim düzeylerinin karşılaştırılabilirliği, ulusal bilgi merkezleri aracılığı ile geliştirilecek Avrupa bilgi ağları ve koordinasyon yolu ile sistemin desteklenmesi özelliklerini taşımaktadır.

Direktif sonucu, 1992 yılından başlayarak serbest meslek sahiplerinin başka ülkelerde iş bulabilmesi bazı istisnalar dışında daha düzenli hale gelmiştir. Daha önce bazı işkollarında sağlanmış olan serbest dolaşım olanağının yetersiz yaygınlaşma hızı üzerine çıkartılan direktif, o zamana kadar sektörler bazında çıkartılmış olan direktiflere göre daha genel olup önceki direktiflerin kapsamadığı diplomaları da kapsamaktadır. [3]

2. AB'DE DİPLOMALARIN VE YETERLİLİKLERİN MESLEKİ VE AKADEMİK TANINIRLIĞI

Avrupa Birliği tarafından kabul edilmiş bulunan temel özgürlükler arasında üye ülke vatandaşlarının ve hizmetlerin iç sınırlara takılmadan serbestçe hareket edebilmesi yer almaktadır. Serbest dolaşım kavramı mesleklerin diğer üye ülkelerde icrası ve eğitimin yapılması için akademik ve mesleki amaçla yeterliklerin tanınması konusunda bir hareket noktasını oluşturmaktadır.

Mesleki tanımanın amacı yasal hükümlere bağlı olarak bir Avrupa meslek ortamı yaratmak, daha çok özendirmeye bağlı olarak yürütülen akademik tanımanın amacı ise eğitimin Avrupa boyutunu güçlendirmektir. Her iki tanıma da, üye ülkelerin değişik ulusal öğrenim sistemlerinden ve iş yerlerini yabancı uyruklulara açmaktaki isteksizliklerden kaynaklanan ve profesyoneller ile öğrencilerin serbest dolaşımını engelleyen etkenleri ortadan kaldırmaktadır.

Üç yıllık ve daha uzun olan yükseköğretim programları diplomalarının tanınma ilkeleri 89/84/EEC sayılı Konsey direktifi ile düzenlenmiştir. Bu direktif aynı zamanda, Avrupa eğitim sistemleri yeterlik koşullarının harmonizasyonu için genel siyasi ve yasal tabanı sağlamıştır. Bu direktifin dışında kalan daha kısa süreli (en az bir yıl) eğitim diplomalarının tanınması ise 92/51/EEC sayılı direktifte ele alınmıştır. 89/48/EEC direktifi ile kurulan tanıma sistemi,

- Bir ülke eğitim programının başka bir ülkede tanınması için belirli kural ve prosedürlerin bulunması gereği,
- Eğitim düzeylerinin karşılaştırılabilirliği,
- Ulusal bilgi merkezleri aracılığı ile geliştirilecek Avrupa bilgi ağları ve koordinasyon yolu ile sistemin desteklenmesi özelliklerini taşımaktadır.

Daha önce bazı işkollarında sağlanmış olan dolaşım olanağının yetersiz yaygınlaşma hızı üzerine çıkartılan direktif, o zamana kadar sektörler bazında çıkartılmış olan direktiflere göre daha genel olup önceki direktiflerin kapsamadığı diplomaları da kapsamaktadır.

2.1. Mesleki Tanınırlık

Mesleki tanınırlık bir topluluk ülkesinde bazı yeterlikleri kazanarak o ülkede meslek icra hakkını elde eden bir kişinin başka bir üye ülkede zorlukla karşılaşmadan mesleğini icra edebilmesidir. Mesleki tanınmanın amacı yasal hükümlere bağlı olarak bir Avrupa meslek ortamı yaratmaktır.

Mesleki tanınma iki sınıfta toplanmıştır.

a) Yasal Mesleki Tanınırlık

Belli bir meslekte çalışabilme hakkı, genelde o ülkede verilen diploma(lara) sahip olunmasını gerektirmektedir. Bu durumda ev sahibi ülke dışarıda elde edilmiş yeterliklerin kendi koşullarını ne kadar sağladığını değerlendirmek isteyecektir. Bu istekten doğacak engelleri önlemek üzere AT tarafından direktifler yayınlanmış ve bütün düzenlenmiş meslekler (regulated professions) için mesleki tanınırlık hakkı kabul edilmiştir. Direktifte “diploma”,

- Bir üye ülkenin yetkili kurumları tarafından kendi yasalarına, düzenlemelerine ve idari koşullarına göre verilmiş olan,
- Diploma sahibinin bir üniversite veya yüksek öğrenim kurumunda orta öğrenim sonrası en az üç yıllık bir programı ve gerekli mesleki eğitimi başarı ile tamamladığını gösteren,
- Diploma sahibinin o ülkede meslek icra etmek üzere yeterliliğini onaylayan belge olarak,

“düzenlenmiş meslek” ise düzenlenmiş mesleki faaliyetleri kapsayan meslek olarak tanımlanmıştır. Düzenlenmiş mesleki faaliyet, doğrudan veya dolaylı olarak yasalara, düzenlemelere ve idari koşullara bağlı olarak diploma verilen, unvanları tanınan faaliyettir. Yukarıdaki koşulun sağlanmadığı durumda, eğer mesleğin yüksek standartlarını korumak amacı ile çalışan bir meslek kuruluşu bulunuyor ve bu kuruluş,

- Üyelerine bir diploma veriyor,
- Tanımladığı kurallara ve mesleki etik kurallara üyelerinin uymasını sağlıyor,
- Üyelerine unvan kullanma hakkı veriyor veya bir diplomaya karşı gelen statülerden yararlanmalarını sağlıyor

ise, böyle bir meslek faaliyeti de düzenlenmiş faaliyet sayılmaktadır.

b) Fiili Mesleki Tanınırlık

Ev sahibi ülkede bir **mesleğin düzenlenmiş olmaması durumunda**, o meslek için başka bir ülkeden alınmış **yeterlik belgeleri** sahipleri haksız rekabet ile karşılaşmaktadır. Buna karşı, ulusal eğitim programlarını topluluk içinde tanıtan enformasyon sistemleri ile değişik mesleklerin tanınırlığı sorunu çözümlenmeye çalışılmaktadır.

AB'nin tek pazar ilkesi çerçevesinde AT Anlaşmasının 57. maddesi uyarınca çıkarılan direktifler ile yasal mesleki tanınırlık bağlayıcı konuma getirilmiştir.

2.1.1. 1992 Yılı Öncesi Durum

89/48/EEC direktifi öncesinde özellikle sanayi işkollarının, esnaf işkollarının ve ticari faaliyetin AT içinde liberalleştiği görülmektedir. Profesyonellerin meslek deneyiminin ev sahibi ülkede tanınmasına bağlı olan bu liberalleşme;

- Sanayi ve zanaat kollarında toptancı ve aracı ticareti (1964)
- Sanayi ve zanaat (1964)
- Perakendeci ticareti (1968)
- Lokanta, bar ve otel hizmetleri (1968)
- Gıda sanayii ve meşrubat üretimi (1968)
- Kömür için toptancı ticareti (1970)
- Toksik ürünlerin ticareti (1974)
- Çeşitli faaliyetler (1975)
- Seyyar faaliyetler (1975)
- Sigorta ve borsa acentaları (1976)
- Ulaşım acentaları (1982)
- Berberler (1982)

ile ilgili olarak çıkarılan direktiflerle sağlanmıştır.

Daha karmaşık önlemlerin gerektiği ve mesleki eğitim başta olmak üzere bir dizi harmonizasyonun söz konusu olduğu meslekler (örneğin sağlık) için işkolu başına iki tür direktif bulunmaktadır.

a) **Eğitimi uyumlaştırma ve koordine etmek üzere çıkarılan koordinasyon direktifi:** Bu direktif, diplomaların verilmesi ve karşılıklı tanınması için uyulacak niteliksel (program içeriği) ve niceliksel (eğitim süresi, ders sayısı) ölçütleri saptamaktadır. Koordinasyonun üç ana özelliği bulunmaktadır;

Minimallik: her üye ülkenin kendi diplomaları için fazladan koşulları bulunca bile, başka bir ülke diplomasını bu fazla koşulları aramaksızın tanıyacaktır.

Bağlayıcılık: eğitim ve öğrenim, direktifle belirtilen minimal koşullara uygun olmak zorundadır.

Esneklik : koordinasyon, üniversitelerin bağımsızlıklarına karışacak ölçüde eğitim ve öğrenimin ayrıntılarına girmeyecektir.

b) **Diplomaların otomatik olarak tanınırlığını sağlayan karşılıklı tanıma direktifi:** Eğer bir diploma AT standartlarına uygun ise, içeriğine daha fazla girmek gerekmeyecektir.

İkinci grup direktifler, aşağıdaki meslekler için çıkarılmıştır:

- **Sağlık Hizmetleri :** doktorlar (1979), diş hekimleri (1979), veterinerler (1978), ebeler (1983), eczacılar (1987).
- **Karayolu yolcu ve mal taşımacılığı :** çalışma ölçütleri (1974, 1977, 1988) işyeri açma izni (1979), hizmet sunma (1992)
- **Avukatlık:** değişik ülke avukatlarının mesleki işbirliği (1977) (Bu alanda ulusal unvanlar tanınmakla birlikte diplomaların tanınması henüz tam olarak gerçekteşmemiştir).

2.1.2. 1992 Yılı Sonrası Durum

1992 yılından başlayarak geçerli olan 89/48/EEC direktifi, yukarıda açıklanan sektör direktiflerinden şu yönleri ile ayrılmaktadır:

a) Sektör direktiflerinin düşey yaklaşımı yerine yatay bir yaklaşım benimsenmiş ve genel tutulmuştur. En az üç yıllık bir eğitimi öngören ve özel direktiflerin konusu olmayan düzenlenmiş tüm faaliyetler için geçerlidir. O güne kadar çok sınırlı hakları olan öğretmenler, mühendisler, gözlükçüler, muhasebeciler, avukatlar vb. bu direktiften yararlananlar arasındadır.

b) Direktif örnek bazında işlemektedir. Her üye ülke, sadece kendi vatandaşları için koyduğu koşullara bakarak göçmen adayın diplomasını incelemek ve eğitim ve yetişmesini değerlendirmekle yükümlüdür. Herhangi bir otomatik olarak kabul edilmiş diploma listesine izin vermeyen bu yaklaşımın iki ana kuralı vardır:

- Sistem, üye ülkeler arasındaki karşılıklı güvene ve eğitim-öğretim düzeylerinin karşılaştırılabilir olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bir üye ülkede çalışmak için uygun niteliklere sahip olan, diploması bulunan ve gerekli ek eğitimi almış olan profesyonellerin düzenlenmiş bir meslekte çalışmasına ev sahibi ülke tarafından engel olunamaz. Bunun için AB içinden alınmış bir diplomaya sahip olunmaması veya üçüncü bir ülkeden alınmış diplomanın bir üye ülke tarafından tanınmış olması ve o ülkede üç yıllık mesleki tecrübe ile desteklenmiş olması yeterlidir.
- Eğitim ve yetişme sistemi değişik olan ülkeler söz konusu olduğunda, üye ülke açıkları kapatmak için bazı koşullar getirebilir.
  - Eğer ders programları arasında bir yıldan çok fark var ise, fazladan meslek tecrübesi aranabilir. Bunun süresi, eksik olan eğitim süresinin iki katını aşamaz. Ehliyetli bir profesyonelin gözetiminde tamamlanacak eğitim süresi ise, eksik olan eğitim süresini aşamaz.
  - Eğer ders içerikleri önemli ölçüde değişik ise, göçmen aday ya ehliyetli bir profesyonelin gözetiminde üç yıla kadar bir adaptasyon dönemi geçirmeyi kabul eder ya da eksik olan konuların bir bölümü veya tamamı için yetenek sınavına girer. Ulusal hukukun ayrıntılı olarak bilinmesi gereken hukuk işkollarında ve Konsey'in kabul ettiği bazı diğer mesleklerde, istisna olarak ev sahibi ülke anılan seçimi kendisi yapabilir ve sınav koyabilir.

b) Direktif usul yönünden,

- Ev sahibi ülkenin her başvuruyu dört ay içinde sonuçlandırma zorunluluğu,
- Ev sahibi ülke kararında gerekçelerin ve itiraz yollarının içerilmesi,
- Genel sistemin benzer biçimde uygulanmasını denetlemek üzere, Konsey himayesinde üye ülkelerce atanmış bir koordinatörler grubu bulunması koşullarını koymuştur.

2.1.3. Sektörel Uygulamalar

89/48/EEC direktifini izleyen 3.1.1994 tarihli AB Resmi Gazetesi'nde mesleki yeterliliğin karşılıklı olarak tanındığı iş kollarının ve onaylayan ülkelerin listesi yayınlanmıştır.

- **Hukuk İşkolları** : Avukatlar
- **Tıp İşkolları** : Doktorlar, hemşireler, diş hekimleri, veterinerler, ebeler, eczacılar.
- **Mimarlık**

• **Ticaret Erbabı ve Aracılar:** Toptancılar; ticaret, sanayi ve el işçiliği aracıları; serbest çalışan perakendeciler; serbest çalışan kömür ticareti toptancıları veya aracıları; toksik ürünlerin ticareti ve dağıtımı; seyyar faaliyetler; serbest çalışan ticaret acentaları.

• **Sanayi ve Zanaat:** İmalat ve proses sanayileri; madencilik ve taş ocakları; elektrik, gaz ve temizlik hizmetleri; gıda imalatı ve meşrubat sanayicileri; petrol ve doğal gaz arayıcılığı.

• **Ulaşım Ait Hizmetler**

• **Film Sanayii**

• **Diğer sektörler** (emlakçılık vs. ticari hizmetler, lokantacılık vb., kişiye yönelik hizmetler, berberlik).

• **Tarım**

• **Diğerleri**

Yukarıdaki işkolları arasında mühendislik dalları bulunmamaktadır.

Avrupa ülkelerindeki Mühendislik Eğitimi Sistemleri Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANI) tarafından incelenmiş ve 35 farklı sistem ile 40-42 adet farklı mühendislik diploması veya unvanı olduğu tespit edilmiştir.

Bu nedenle mühendislik alanında AB içerisindeki uyum çalışmaları bazı güçlüklerle karşılaşmış ve henüz tamamlanamamıştır. Ancak çeşitli ülkelerin farklı disiplinlerdeki mühendislik örgütlerinin ve teknik eğitim veren üniversitelerin Avrupa çapında oluşturduğu organizasyonlar ve Avrupa Ulusal Mühendis Birlikleri Federasyonu bu uyumlaştırma çabalarında Avrupa Konseyine danışman statüsüyle hizmet vermektedir.

2.2. Akademik Tanınırlık

Diplomaların veya öğrenim sürelerinin akademik olarak tanınması, bir ülkede başlamış öğrenimin başka birinde tamamlanıp diplomanın ikinci ülkeden alınabilmesi, bir ülkede alınan derslerin başka birinde akademik programa saydırılması (hatta bu serbestliğin lisansüstü çalışmaları da kapsamı), birbirinden oldukça değişik olan **ulusal eğitim sistemlerinin tümleştirilmesi gibi zor bir soruna ilgilidir.** Bu nedenle akademik tanıma, mesleki tanıma gibi tüm eğitim konularını kapsayan bir tek pazar mantığı ile ele alınamaz. **Burada amaç AT Anlaşmasının 126 maddesinde de belirtildiği gibi, ulusal kimlikler korunurken ulusal eğitim sistemlerine Avrupa boyutunu vermektir** (bu yaklaşım ile eğitim yerine çalışma alanlarını karşılaştıran mesleki tanıma yaklaşımı arasındaki farka dikkat edilmelidir). Akademik tanınırlık genelde iki sınıfa ayrılmaktadır.

a) Birikimli Akademik Tanınırlık

Geleneksel öğrenci dolaşımı olan bu sistemde, bir ülkede öğrenimini tamamlayan ve diplomasını alan öğrenci diplomanın yeterliğini kabul eden başka bir ülkede daha ileri bir öğrenime başlamaktadır.

b) Saydırmalı Akademik Tanınırlık

Bu sistemde, bir ülkede programına kaydolun öğrenci, bazı derslerini başka bir ülkede almakta ve dışarıda geçirdiği süre kendi programına sayılmaktadır.

2.3. Mesleki ve Akademik Tanınırlıkların Ortak Noktaları

Her iki tanınırlığı birlikte ele almaya olanak tanıyan birçok nokta bulunmaktadır;

- a) İki tanınırlık da, serbest dolaşım hakkının kullanabilmesi için gereklidir,
- b) Meslek amaçlı yeterlik tanınırlığı uygulamada yüksek öğretimin değerlendirilmesi ile yakından ilgilidir,
- c) Sürekli öğrenimin gündeme geldiği bilgi toplumunda, meslek faaliyeti ile yeni becerilerin kazanılmasına yönelik ve değişik yaşlarda başvurulun öğrenim faaliyeti arasındaki ayırım azalmaktadır,
- d) Bir profesyonel, değişik dönemlerinde akademik tanınırlık ile mesleki tanınırlıktan birine ihtiyaç duyulabilir veya o tanınırlığı kullanmak isteyebilir,
- e) Birikimli akademik tanınırlık ile yasal mesleki tanınırlık idari yönden farklı tabanlara sahip olmakla birlikte, diploma-istihdam ilişkisi açısından benzeşmektedir. Bu bağlamda, akademik tanınırlıktan sorumlu makamın zaman zaman mesleki tanınırlığa da baktığı görülmektedir.

2.4. Mesleki Eğitim ve Diplomaların Denklığı Konusundaki Uygulamalar

CEDEFOP (Avrupa Mesleki Eğitim Araştırma Merkezi)

Konsey, 10 Şubat 1976 tarihli kararıyla CEDEFOP'un kurulmasına karar vererek bu merkeze topluluk seviyesinde mesleki eğitimin geliştirilmesi görevini vermiştir. CEDEFOP'un üçlü organizasyonel yapısı alışılmışın dışındadır. Çalışma programı, faaliyetler hakkında yıllık rapor ve bütçe konularında faaliyet gösteren yönetim kurulu komisyon temsilcileri, işçi ve işveren örgütleri temsilcileri ve hükümet yetkililerini kapsamaktadır. CEDEFOP'un üç ana görevi mesleki eğitim konusunda bilgi toplamak ve dağıtmak, araştırma yapmak ve problemlerin çözümünde danışmanlık yapmak olarak belirlenmiştir.

Topluluk üyesi ülkelerde mesleki eğitim sistemleri konusunda yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, sistemler arasında oldukça büyük farklılıkların bulunduğunu, her birinin kendi ekonomik, sosyal ve politik çerçevesinde biçimlendiğini göstermiştir. Buna rağmen karşılaşılan problemlerde benzerlikler görülür. Son zamanlarda üye ülkeler arasındaki tartışmalar aşağıdaki konular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

- Mesleki eğitim ve genel eğitim arasındaki ilişki
- Yetişkin iş gücünün yetenek seviyesinin yükseltilmesi,
- İşsizlik, özellikle uzun dönem işsizlik için önlemler,
- Eğitime uluslararası ve Avrupa boyutunun kazandırılması,

Tartışmalar sonucunda, belirlenen amaçların başarılması için çeşitli önlemler ileri sürülmüştür. Örneğin kişisel eğitim merkezleri ve organizasyonları için daha fazla bağımsızlık eğitim ve mesleki eğitim kuruluş ve organizasyonları arasında yakın ilişki, merkezi düzenin yıkılması, eğitimdeki sosyal ortakların rol ve sorumluluklarının genişletilmesi gibi önlemler Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezinin faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilecektir.

1994 yılında diplomaların ve akademik unvanların tanınmasına ilişkin ulusal bilgi merkezi olan NARIC kurulmuş, 1989 yılında ERASMUS programının bir parçası olarak 6 yıllık bir dönem için uygulamaya konulmuştur. NARIC, Avrupa Topluluğu Kurs-Kredi Transferi (ECTS) sistemi ile ilişki ve işbirliği içindedir.

ECTS sisteminin prensipleri 1989'dan sonra AT ve EFTA ülkelerinden seçilen 145 üniversite ve kolejlerin üzerinde 5 ana konuda uygulanan pilot projelerde test edilmiştir. Erasmus programı altında başlatılan ve şu anda Socrates tasarımı ile devam eden ECTS sistemi, akademik tanınmanın önemli araçlarından biridir. Sistemin uygulanabilmesi için ev sahibi ve misafir ülke arasında anlaşma sağlanmış olmalıdır. Zorunlu ya da seçime bağlı olarak alınan kurslar, normal eğitim dönemlerinin bir parçasıdır. İkinci olarak ECTS sistemi, öğrencinin yurt dışında aldığı kredilerin sayısının, transfer edilebilen bir temele dayandırılması şeklinde işlemektedir.

2.5. AB Ülkelerinde Mesleki Yeterliliklerin Tanınması Uygulamaları

Avrupa Birliğinde yüksek öğrenim diplomalarının karşılıklı tanınması ile ilgili oluşturulan Genel Sistem iyi çalışmakta olup 1991-1994 döneminde en az 11 000 kişinin bir diğer üye ülkede çalışması için mesleki yeterlilikleri tanınmıştır*.

Bu durum 15 Şubat 1996 tarihinde komisyon tarafından yayınlanan raporda belirtilmiştir.

AB'de mesleki yeterliliklerin tanınması ile ilgili Genel Sistem için 2 adet direktif yayınlanmıştır. Bu direktifler bir üye ülkede yeterliliği tam olan bir meslek sahibinin aynı mesleği bir diğer üye ülkede uygulayabilme olanağına sahip olması kabulüne dayanmaktadır.

89/48 EEC genel direktifi en az 3 yıllık bir yüksek öğrenimi tamamlayanların akademik ve mesleki yeterliliklerinin tanınması ile ilgili düzenlemeleri içerirken 92/51 EEC sayılı direktif ise süresi 3 yıldan az olan yüksek öğrenim diplomalarının mesleki ve akademik tanınırlığı ile ilgili düzenlemeleri ele almıştır. Bu direktifler, üye ülkelerin bir başka üye ülkede kazanılan mesleki yeterlilik başvurularının en geç 4 ay içerisinde sonuçlandırılması koşulunu da getirmektedir.

Avrupa Toplulukları Komisyonunca 15 Şubatta yayınlanan rapor 89/48 EEC direktifi ile ilgilidir. İkinci Direktifinin (92/51) uygulamadaki işlerliğini değerlendirecek olan rapor ise 1999 yılında yayınlanacaktır. Avrupa Komisyonu bu raporların ışığında genel

---

* Bu rakam yalnızca 89/48 sayılı direktif ile ilgili olup ikinci direktif ile ilgili istatistikler henüz mevcut değildir.

sistemin işleyişini tümüyle ele alabilecek ve gerekliliği halinde sistemin gelişmesi için önerilerde bulunacaktır.

Başlangıçta birinci direktifin uygulanmasındaki gecikme bu sistemden yararlanabilecek olan kişi sayısını kısıtlamıştır. Ancak şimdi bu uygulama pratik sonuçları açısından oldukça başarılı olup, Komisyon, daha iyi bilgilenmeleri halinde çok daha fazla sayıda insanın bu uygulamadan yararlanmış durumda olabileceğini ifade etmiştir.

15 Şubat 1996 tarihli Komisyon Raporu, 89/48 nolu direktifin önerdiği önlemlerin ulusal yasalarda, yönetim yapılarında ve uygulamada uzun vadede bazı değişiklikler getirebileceğini ortaya koymaktadır.

Direktifin uygulanması üye ülkelerin mesleki tanınırlık için yeni ve temelde farklı bir yaklaşımı kabul etmelerini, uygulama için yeni yönetsel yapıların oluşturulması ve bu yapıların diğer üye ülkelerdeki benzer yapılarla koordinasyonun sağlanmasını gerekli kılmaktadır.

a) Sistem kimlere yarar sağlayacak

Mesleki yeterliliklerin karşılıklı olarak tanınmasına yönelik Genel Sistem 15 Avrupa Birliği üyesi ülke ile Norveç, İzlanda, Liechtenstein'dan oluşan 18 ülkede uygulamaya konulmuştur.

Genel Sistem düzenlenmiş meslek alanlarına uygulanmakta olup henüz sektörel veya doktorlar, kuaförler, seyahat ve sigorta acentelerinde olduğu gibi geçiş direktiflerini içermemektedir.

Bazı üye ülkelerde bazı meslekler düzenlenmemiş meslekler olup bu alanda bir diplomaya sahip olmayanlarda çalışabilmektedir**. Bu durumda bu üye ülkede ülkenin ulusal kural ve koşullarına aynen uymak kaydıyla çalışmaya başlanabilmektedir.

Daha önce, Topluluk mesleki deneyimlerin tanınması veya minimum standartları sağlamak koşuluyla eğitim temelinde mesleki yeterliliklerin karşılıklı olarak tanınmasına yönelik (doktorlar, hemşireler ve mimarlar), bir dizi direktifi kabul etmiştir.

Bu nedenle 89/48 sayılı, direktifin uygulanması üye ülkeler arasında mesleki yeterliliklerin tanınması konusunda güven artırıcı bir rol oynamıştır.

b) Başvuruların 4 ay içinde değerlendirilmesi

Genel Sistem bir diğer ülkede kazanılmış mesleki yeterliliklerin otomatik olarak tanınmasını sağlamaz ancak yapılan başvuru, ilgili ülkenin yetkili kuruluşunca 4 ay içerisinde değerlendirilerek yanıtlanır

---

** Örneğin jeolojist sadece İtalya'da ve Yunanistan'da regüle edilmiş bir meslektir. Diğer 16 ülkede bireyler kendisine jeolojist diyerek mesleki yeterliliği olmadan çalışabilmektedir.

Yetkili kuruluş, başvuran kişinin mesleki eğitimi ve deneyiminin kendi ülkesinde istenen düzeyde olup olmadığını karşılaştırır. Bu karşılaştırma sonucunda mesleki eğitim ve deneyimde süre ve içerik olarak önemli farklılıkların bulunması halinde başvurunun kabulü belirli koşulların ve ek olarak belirtilen taleplerin yerine getirilmesine bağlı olabilir.

Bu durumda başvuru sahibinden;

- a) Kendi ülkesinde kazandığı mesleki deneyimle ilgili belgeler sunması istenebilir.
- b) Belirli bir adaptasyon süresini tamamlaması talep edilebilir.
- c) Bir yetenek testini başarması istenebilir.

Yukarıda sayılan üç talepten sadece bir tanesi de istenebilir.

Mesleki yeterliliği incelemeye alan ülkenin yetkili kuruluşu başvuru sahibinden kişiliği ve adli sicil dosyası ile ilgili bilgiler de talep edebilir.

Bu direktifin yayınlanması sonrasında AB ülkelerinin vatandaşları mesleki yeterliliklerin tanınması konusunda yeni haklara ve yeni çözüm yöntemlerine kavuşmuştur.

Bu direktif aynı zamanda ulusal meslek kuruluşlarını Avrupa düzeyinde bir işbirliğine de zorlamıştır. Bu da mesleki eğitim ve uygulamaların birbirleriyle uyumlu hale gelmesi sürecinde birçok gönüllü çabanın başlamasına neden olmuştur.

2.5.1. 89/48 EEC Direktifin Uygulanması

Yayınlanan direktifin 4 Ocak 1991 tarihinden itibaren uygulanması gerekirken pratikte bu tarihe uyan tek ülke İrlanda olmuştur. Bu gecikme direktifin sağladığı ortam ve olanaktan yararlanabilecek olan kişi sayısını sınırlandırmıştır. Belçika ve Yunanistan direktifi uygulamadaki aksaklıkları nedeniyle Yüksek Adalet Mahkemesi (Court of Justice) tarafından kınanmış ve uyarılmışlardır. Ancak buna rağmen direktifin Yunanistan'da sağlık ve düzenlenmiş meslekler alanına uygulanmasının dışında bir gelişme olmamıştır. Direktif 1 Ocak 1994'te Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerini de kapsayacak şekilde geliştirilmiş, 1 Ocak 1995'ten itibaren de Avusturya, Finlandiya, İsveç tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Bazı Avrupa Birliği ülkelerinde direktifin uygulanması, bazı mesleklerde yeterlilik için tamamlama sistemlerinin henüz oluşturulamamış olması nedeniyle (Örneğin, İspanya'daki düzenlenmiş meslekler alanında) tamamlanamamıştır.

Komisyon, uygulamanın bulunmadığı, tamamlanamadığı veya yeterli olmadığı veya direktif şartlarının yanlış olarak uygulandığı yerleri de incelemektedir. Temel tanınma mekanizmaları ile ilgili direktif şartları yeterince açık olup bireylerin yeterliliklerinin tanınması için ulusal yönetim ve yargı kurumlarından önce açıklanan bu koşul ve kurallara güvenmeleri gerektiği ileri sürülmektedir. Ancak bir diğer ülkede çalışma talebinde bulunanlar otomatik olarak mesleklerini uygulamak için bu haklara sahip değildir.

İngiltere’de 1991-1994 yılları arasında yaklaşık 6000 kişinin diploması direktif kurallarına uygun olarak tanınmıştır. Bu 6000 kişinin 3800’ü öğretmendir. Bu durum İngiltere’nin öğretmene olan büyük ihtiyacını gösterdiği gibi Almanya, Hollanda gibi üye ülkelerde kalifiye öğretmenlerdeki fazlalığı da ortaya koymuştur. Bu örnek uygulanan genel sistemin iş pazarının sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına cevap verebilecek durumda olduğunu ve dolayısıyla işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir.

a) Öğretmenler İle İlgili Olarak Yaşanan Problemler

Hazırlanan raporda direktifin İngiltere’nin dışındaki diğer üye ülkelerde öğretmenler için uygulanmasında bazı zorluklarla karşılaşıldığından söz edilmektedir. Örneğin hak ihlali nedeniyle Fransa’ya karşı uygulamalar başlatılmıştır. Fransa diğer ülkelerdeki kalifiye öğretmenlerin, ülkedeki tüm öğretmenlerin geçmesi gereken bir açık elemenden geçmelerinin yanı sıra eleme sonrasında bir eğitimden de geçmeleri gerektiğini ileri sürmüştür. Komisyon Almanya’daki uygulamalar sonucunda da bir çok şikayet dilekçesi almıştır. Bunun nedeni de bazı kişilerin üniversite yerine diğer yüksek eğitim kuruluşlarından aldıkları diplomaların tanınmaması olmuştur. Komisyon tarafından incelenen diğer problem de Almanya’nın her öğretmenin en az iki dersi verebilecek mesleki yeterlilik araması isteminden kaynaklanmıştır. Öğretmenler için diğer bir problem ise, sunulan dokümanlar içerisinde dil seviyesini gösterir bir belgenin bulunmaması durumunda birçok üye ülkenin başvuruyu incelemeyi reddetmesi şeklinde ortaya çıkmıştır.

Komisyon, böyle bir belgenin sunulmamış olması halinde üye ülkenin bir yetenek testi veya adaptasyon süresi talep edebileceği sonucuna varmıştır.

b) Avukatlarla İlgili Olarak Yaşanan Problemler

89/48 sayılı direktif sonrası mesleki yeterlilikleri tanınan avukat sayısı 1995 sonuna doğru 620 olmuştur. Bu tanınma 400 avukat için İngiltere’de gerçekleşmiştir. Bu durum kısmen, üye ülkelerde diğer üye ülkelerin avukatlarının kendi ülkelerinden aldıkları unvanlarla çalışma olanağı tanımalarından, kısmen de bazı ülkelerin yetenek testinin uygulanma kurallarını koymakta, direktifi düzenlenmiş meslekler için uygulama alanına geçirmekte geç kalmalarından kaynaklanmıştır. (İspanya hala bu kuralları uygulamaya koyamamıştır).

Komisyon Aralık 1994’de sunulan ayrı bir Avukatlık Direktifi önerisinin kabulü halinde avukatların serbest dolaşımı kolaylaşacaktır. Bu direktif önerisi (Com 94(572) final/EC official journal N:C128 of 24/5/1995) avukatlara kendi ülkelerinden aldıkları unvanlarla bir başka üye ülkede 5 yıl boyunca mesleklerini uygulayabilme ve mesleki yetenek testinden veya muaf tutulma hakkını tanımaktadır.

c) Dava Konuları ve Adalet Divanı Kararları

Yapılan bir akademik ve mesleki tanınma başvurusunun reddedilmesi kararının tam ve geçerli nedenlere dayanması gereklidir. Başvurunun reddinin nedenlerinin başvuru sahibine bildirilmemesi halinde veya başvuru sahibinin bu red kararını tartışmaya

açmak istemesi halinde başvuru sahibinin misafir ülkenin mahkemelerine gitmeden önce itiraz ve tekrar inceleme isteme hakkı bulunmaktadır.

Bu konuda hazırlanan raporda, direktif sonrasında yapılan başvuruların %5'inin reddedildiği bu kararlara karşı çok az sayıda itiraz başvurusu yapıldığı, ve sadece başvuruların %5'inin bir mesleki yetenek testinden veya bir adaptasyon periyodundan geçmesi gerektiği belirtilmektedir.

AB Adelet Divanının bazı davalar için verdiği kararlar yeterliliklerin tanınması alanında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Daha önce de açıklandığı gibi bütün düzenlenmiş meslekler Avrupa Birliği kuralları içerisinde yer almazlar. Ancak Adalet Divanınca alınan kararlar hizmet sunma ve yatırım yapma özgürlüğü üzerine Avrupa Birliği anlaşma kurallarının (Yönetmelik 52 ve 59) doğrudan kişilere de uygulanabileceğini belirtmektedir.

89/48 sayılı direktifin uygulamada olmadığı dönemde Almanya'da çalışmak isteyen Yunanlı bir avukatının başvurusu Almanya tarafından reddedilmiştir. Adalet Divanı bu dava ile ilgili (7 May 1991-Case C-40/89) aşağıdaki kararı almıştır.

Yunanistanlı avukattan Almanya'daki bir avukatın çalışması için istenen koşullardan eksik olan yönlerini tamamlaması talep edilebilir.

Ancak her bir durum için Almanya'nın bir diğer üye ülkede kazanılan yeterlilik ve deneyimi değerlendirmek zorunda olduğu da belirtilmiştir.

Bu konuda diğer bir örnek de Fransa'da çalışmak isteyen Belçikalı bir kuaför dür.

Kuaförlük mesleği geçiş direktifleri içerisinde yer almış olup bu direktifte üye ülkelerin diğer bir üye ülkede kazanılan 3 yıllık mesleki deneyimi tanınması koşulu getirilmiştir. Ancak bu direktif üye ülkelerin bir diğer üye ülkede kazanılan mesleki yeterliliği mesleki deneyim olmadan doğrudan tanıma zorunluluğu getirmemiştir.

Bunun anlamı Belçika'da mesleki bir kursu izledikten sonra kuaförlük sertifikası alan bir kuaförün 3 yıllık mesleki deneyimi olmadan Fransa'da kendi kuaför salonunu açmasına izin verilmeyeceğidir.

Bu konuda Komisyon, Adalet Divanı kararlarının Fransa'yı Belçikalı kuaförün yeterliliğini değerlendirmeye alması gerektiği konusunda zorlayıcı olduğunu kabul etmiştir.

Bunun anlamı düzenlenmiş mesleklerle ilgili Avrupa Komisyonu direktifi olmasa bile AB üyesi ülkelerin vatandaşlarının Avrupa Topluluğu antlaşmasında yer alan yatırım özgürlüğüne dayanarak bir başka üye ülkede mesleki yeterliliklerin tanınması ve mesleklerini uygulayabilmek konularında tereddüt etmemeleri gereklidir.

2.5.2. Yapılması Düşünülen Düzenlemeler

Mario MONTI tarafından hazırlanan raporda 89/48 nolu direktifte temel bir değişiklik yapıp yapılmamasına karar verebilmek için çok erken olduğu ifade edilmiş ve mesleki tanınma sisteminin gözden geçirilmesi için en uygun zamanın ikinci genel sistem direktifinin (92/51 EEC) gözden geçirileceği 1999 yılı olduğu önerilmiştir. İkinci direktif 3 yıldan daha az süreli mesleki yüksek eğitim sonucu alınan diplomaları kapsamaktadır. Ancak komisyon küçük düzenlemeler önermek üzere 89/48 nolu direktifi 1999 yılındaki incelemeden önce aşağıda verilen konuları incelemeye karar vermiştir.

- Başvuranların diploma sonrası deneyimleri konusunda bir değerlendirme yapılması ve bu konunun göz önüne alınması,
- Düzenlenmiş eğitim ve uygulama konseptinin eklenmesi ve böylece mesleki düzenlemeleri olmayan üye ülkelerden gelen kişilerin iki yıllık mesleki deneyim göstermeleri zorunluluğunun ortadan kalkması,
- Direktifin anlaşılması ve daha üniform bir şekilde uygulanması için koordinatör grupların rollerinin geliştirilmesi.

Bütün bunların yanı sıra komisyon, üye ülkelerin direktifin ana ilkelerine uymaları sağlamak için çabalarına devam etmektedir.

2.6. AB’de Mesleki Ve Akademik Tanınırlığa Yardımcı Olan Çalışmalar ve Bazı Çerçeve Programlar

Avrupa Toplulukları Komisyonu 13.12.1994’te yayınladığı bir duyuruda mesleki ve akademik yeterlilik denkleğinde karşılaşılan sorunlar ve sürdürülmekte olan proje ve çalışmalar ele alınmıştır.

Komisyon bu konuda daha detaylı çalışmalar yapılabilmesi için akademik ve mesleki çevreler ile değişik komite üyelerinden oluşan özel bir Danışma Komitesi oluşturulmuştur.

Bu dönemde komisyon yeterliliklerin karşılıklı tanınmasına yardımcı olmak amacıyla dört hareket alanı belirlemiştir.

1. Bilgi Akışının Sağlanması:

Avrupa ülkelerindeki farklı eğitim sistemlerinin bilinmesine yönelik olarak yapılacak çalışmalar ile kişilerin ve kurumların rahatlıkla ulaşabilecekleri bir enformasyon alanı oluşturulması, SOCAATES ve LEONARDO programları ile bu konuda sistematik bir koordinasyon oluşturulması düşünülmüştür.

Bunun yanı sıra ulusal düzeyde karşılıklı tanıma konusunda yetkili taraflara üye ülkelerdeki eğitim sistemleri, mesleklerin düzenlenmesi, diploma denklikleri için kurulmuş sistemler, direktiflerin uygulanması için ulusal düzeyde alınacak önlemler gibi konularda bilgi verilmesi için seminerlerin düzenlenmesi düşünülmüştür.

2. Akademik ve Mesleki Ağların Oluşturulması:

Akademisyenler ve meslek mensuplarını bir araya getirecek bir yapının kurulmasının eğitim ve meslek alanında meydana gelecek gelişmeleri tahmin etmek açısından bir platform sağlayacağı düşünülmüştür.

3. Eğitimin Uyarlanması:

Eğitim programlarının ve kursların uyumunun sağlanmasının yeterliklerin otomatik olarak tanınması olanağını da beraberinde getireceği uyum sürelerine ve yetenek testlerine gereksinim kalmayacağı düşünülmüştür.

4. Kalitenin Değerlendirilmesi:

Kalitenin değerlendirilmesinde oluşturulacak standart metodolojinin, her düzeydeki yeterliliklerin karşılıklı tanınması için bir ortak zemin sağlayacağı düşünülmüştür.

AB'de eğitim kalitesinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, ileri teknoloji eğitiminin desteklenmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi, sürekli eğitimin yaygınlaştırılması, öğrenci ve öğretmen dolaşımının desteklenmesi, kalite değerlendirme sistemlerinin uyumlu duruma getirilmesi mesleki eğitim alanında kalite gelişimini sağlayan projelerin teşvik edilmesi gibi amaçlarla Lingua, Erasmus, Comett, Petra, Force, Tempus, Eurotecnet, Socrates, Leonardo isimli birçok çerçeve program yürütülmektedir.

Bu programlardan birçoğu akademik ve mesleki yeterliliğin tanınması konusunda dolaylı etkileri olacak olan programlardır. Bu konuda daha doğrudan etkisi olacak olan programlar ise aşağıda verilmiştir.

SOCRATES:

Bu program üç bölümü kapsamakta olup ERASMUS ve LINGUA programlarının devamı olarak düşünülebilir. Bu programın amacı belirli amaçlar doğrultusunda mevcut sistemin eksikliklerinin tamamlanması ve geliştirilmesidir. SOCRATES programı ile ilk defa eğitimin tüm düzeyleri ele alınmaktadır. Program diğer amaçlarının yanı sıra diplomaların, öğrenim sürelerinin ve diğer niteliklerin karşılıklı tanınmasını sağlayarak eğitimde bir Avrupa İşbirliği alanının kurulmasına da yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Program 5 yıllık bir dönem için tasarlanmış olup (1990 -1996) ayrılan bütçe yaklaşık 760 Milyon ECU dür.

LEONARDO DA VINCI:

Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi 6 Aralık 1994 tarihinde Topluluğun yeni mesleki eğitim politikası olan bu program hakkında karar alarak 1995-1996 dönemi için 620 milyon ECU'lük bir bütçe ayırdı.

LEONARDO programının amacı mesleki eğitim alanında yenilik ve kalite gelişimini sağlayan projelerin teşvik edilmesidir. LEONARDO'nun temel düşüncesi YAŞAM BOYU EĞİTİM'dir. Mesleki eğitimin genel bir içerik ve sürekli bir süreç içinde bireyin eğitimine uygulanmasıdır.

TEMPUS:

Üniversite öğrenimi için Avrupa'da serbest dolaşım programı olan TEMPUS, serbest dolaşım ve işbirliği programları aracılığı ile Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin üniversite öğretim sistemlerini geliştirmek ve yeniden yapılanmasına yardım etmek amacıyla 7 Mayıs 1990 tarihinde uygulamaya konulmuştur. 1 Ocak 1994'ten itibaren TACUS başlığı altında uzatılan bu program işbirliği için ekonomik reform ve iyileştirme önlemlerini kapsamakta olup Erasmus, Lingua ve Comett programları esas alınarak hazırlanmıştır.

ERASMUS:

Topluluk içinde 1976 yılından bu yana diplomaların karşılıklı tanınması, akademik personel ile öğrencilerin karşılıklı değişimi yoluyla işbirliğinin güçlendirilmesi çabaları Avrupa Konseyine 15 Haziran 1987 tarihinden itibaren Erasmus projesi çerçevesine alınarak desteklenmeye başlanmıştır. Bu program içerisinde şimdiye değin 300.000 öğrenci ve 50.000 öğretmenin Avrupa'da değişim ve dolaşımı sağlanmıştır.

3. AVRUPA BİRLİĞİNDE MÜHENDİSLİK ALANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

3.1. Mesleki/Akademik Tanınırlık

Avrupa Birliği içerisinde mesleki unvanların/diplomaların tanınmasına ilişkin bir dizi direktif kabul edilmiştir.

Birlik bu konuda, anlaşmalar yolu ile verilen yetkileri baz alarak üye ülkeler arasında bir Ortak Pazar oluşturmayı amaçlamıştır. Öyle ki; Herhangi bir üye ülkede özel mesleki bir etkinliği gerçekleştirebilmek için istenen diploma, derece, sertifika veya unvanın kuruluş veya hizmet serbestliğine engel olmayacak şekilde düzenlenmesine çalışılmaktadır. Bu nedenle tüm direktifler bu ekonomik ve mesleki perspektifle, Avrupa Komisyonu'nun İç Pazar Genel Müdürlüğü'nün (Directorate General III) sorumluluğu altında hazırlanmış ve sonuçlandırılmıştır. Bütün direktifler mesleki yeterliliğin ve işgücünün serbest dolaşımının karşılıklı tanınmasını amaçlamaktadır.

Roma antlaşmasında doğrudan şart koşulmayan konulardaki direktiflerin hiçbiri, unvanların, diplomaların ya da eğitim süresinin tanınmasına salt akademik yönü ele almamaktadır.

Buna karşın Avrupa'daki Enstitüler akademisyen ve öğrencilerin dolaşımında daha fazla hareketlilik sağlayacağı düşüncesiyle Akademik Tanınırlığın düzenlenmesinin gerekliliği konusunda hem fikirdirler. Nitekim 9 Şubat 1976'da Eğitim Bakanlıkları ve Eğitim Konseyi, eğitim için eylem programını benimseyen teşvik edici bir dizi karar almıştır. Bunların ilk basamağı Avrupa Birliği Yüksek Eğitim Enstitülerinin öğrenci ve öğretim üyeleri için üye ülkeler arasında "Birleşik Çalışma Programları" ve "Kısa Çalışma Ziyaret Programları"nın oluşturulması ve daha sonra da 1984'te "Ulusal akademik Tanınırlık Bilgi Merkezleri (NARIC)" ağının oluşturulmasıydı.

Akademik tanınırlık bugün, Directorate General V tarafından yürütülen Sosyal İlişkiler, Eğitim ve Gençlik Politikalarındaki ERASMUS Programı ve 1989'un başlarından beri varolan insan kaynakları, Eğitim, uygulama ve Gençlik Çalışma Gruplarının da temel taşı oluşturmaktadır. Akademik tanınırlığın genel modelleri, halen, ERASMUS projesi tarafından desteklenen enstitüler arası düzenlemelerde ortaya çıkmaktadır. Bu mühendislik alanında daha da belirgindir. Örneğin Komisyon tarafından, Avrupa Birliği Ders Kredi Transfer Sistemi (ECTS) (European Community Course Credit Transfer System) için akademik “kredi” transferi konusunda pilot projede kullanılmak üzere seçilmiş disiplinlerden biri Makine Mühendisliği'dir. Ancak halen üye ülkeler arasında veya AB genelinde akademik tanınırlığa ilişkin herhangi bir yönetmelik veya zorunlu düzenleyici bir sistem mevcut değildir.

3.2. “Karşılıklı Güven” veya “Müfredat Programlarının Uyumlaştırılması” Esasıyla Ele Alınan Direktifler

Mesleki yeterliliğin tanınırlığı konusundaki tüm direktiflerin ortak noktası, Birlik üyesi ülkelerin vatandaşlarının düzenlenmiş mesleki faaliyetlerini bir diğer üye ülkede yerine getirebilmeleri için gerekli koşulların (dereceler, diplomalar, unvanlar vb.) sınırlarını belirtmek olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu konuda AB'de iki ayrı felsefe ile ele alınan ve iki ardıl sayfaya karşılık gelen direktifler yayınlanmıştır. Bunlar;

a) Ulusal müfredatların belirli bir mesleki yeterlilik seviyesinde uyumlulaştırılması için gerekli olan direktifler: Bu direktifler Birliğin her yerinde “okutulan derslerin ana bir tema etrafında birleştiği müfredat programı”nı tanımlarlar. Bu uyumlaştırma, üye ülkeler için kendi mezunlarının mesleki yeterliliğini karşılıklı tanımlamalarında kolaylık sağlar. Bu felsefe, genellikle 70'lerde ve 80'lerin başlarında kabul edilen eski direktifler ile ilgilidir (doktorlar, hemşireler, dişçiler, veterinerler, ebeler, eczacılar).

b) Diğer üye ülkelerden meslek sahiplerinin yeterliliğinde karşılıklı güveni esas alan direktiflerdir.

80'lerin ortalarında Birlik, uyumlaştırma çalışmalarının zaman kaybına yol açtığını ve kurumların fiili serbestliklerini beraberinde getirmenin pratik bir yolu olmadığını kabul etmiştir. Bununla birlikte, kendi eğitim ve öğretim sistemlerindeki farklılıklara rağmen, yeterliliği kabul edilmiş meslek sahiplerinin (eğitimini tamamlamış ek olarak mesleki çalışmalar yapmış AT üyesi ülkelerde mesleğini uygulamak için gerekleri yerine getirmiş kişi) farklı ülkelerde kabul edilebilir standartlarda olduğu, bu nedenle temel ilke olarak herhangi bir üye ülkede tam yetkilendirilmiş bir üye ülke vatandaşının bir diğer üye ülkede mesleki faaliyetinin engellenmemesi gerektiği düşüncesine dayalı yeni bir felsefe ortaya konmuştur.

“Karşılıklı güven”e dayanan bu yeni yaklaşım, 1985'de yeni bir sektörel direktifin (mimarların serbest dolaşımı için) kabulünde göz önünde tutulmuştur. 1985 yazında Komisyon yeni yaklaşımını “Yüksek Öğrenim Diplomalarının Tanınırlığı için Genel bir Sistem” olarak Konsey Direktifi haline getirdikten sonra düzenlenmiş olan tüm meslekleri kapsayan bir Genel Direktif olarak yürürlüğe sokmuştur. 1988 Haziran

ayında bu Genel Direktif üzerinde bir anlaşmaya varılmıştır. Özel bir mühendislik direktifi hazırlamaya yönelik çabalar henüz yetersiz kaldığı için Genel Direktif şu anda mühendisler için de uygulanmaktadır.

3.3. 89/48 EEC Genel Direktifi ve Bu Direktifin Mühendisler İçin Anlamı

21 Aralık 1988'de Avrupa Birliği İç Pazar Konseyi en az üç yıllık mesleki eğitim ve öğretimini tamamlamış olanlara verilen yüksek eğitim diplomalarının tanınırlığını genel bir sistem üzerinde kabul etti (E.C Official Journal, 24 Ocak 1989) Ocak 1989'dan itibaren üye ülkelere gerekli düzenlemeleri yaparak Direktifi yürürlüğe sokmaları için 2 yıllık bir geçiş süresi tanındı ve direktifin 4 Ocak 1991'den sonra yürürlüğe girmesi kabul edildi.

Yayınlanan bu Genel Direktif'te "karşılıklı güven" prensibi esas alınmıştır. Daha önce kabul edilen sektörel direktiflerle benzer olarak, Genel Direktif de mesleki yeterliliğin tanınması ile ilgilidir ve eğitimin yalnızca Akademik yanına önem vermemektedir. Bununla birlikte faaliyet alanı ve önemine bağlı olarak önceki sektörel direktiflerden farklıdır.

a) Direktif düzenlenmiş olan tüm mesleki faaliyetlere genel bir bakış açısı içerir.

- Düzenleme sisteminin tamamı, doğrudan kamu otoriterleri veya yetkilendirilmiş kurumlar yolu ile olur.
- Hem ücretli çalışanlar hem de kendi işini yapanlar (self-employed) içindir.
- Özel "sektörel" direktiflerin öznesi olan meslekler dışında, ev sahibi üye ülkede en az 3 yıllık yüksek eğitim düzeyi gerektiren tüm meslekler içindir.

Henüz mühendislik alanları için özel bir direktif olmadığından bu genel direktif mühendisleri de kapsamaktadır. Bu konudaki ayrıntılı bilgiler, mühendislik alanındaki "direktifin koşullarını sağlayan organizasyonlar" arasından listelenen ve yetkili kurumları içeren Direktif Eki'nden sağlanabilir.

b) Direktif en az 3 yıllık yüksek eğitim seviyesindeki mesleki eğitim ve öğretimi tanınırlık için şart koşar. Direktif içerisindeki "diploma" tanımı, yüksek eğitimde 3 veya daha fazla süreli eğitimin sonucunda kazanılan akademik bir unvanı veya dereceyi değil, kişinin mesleğinde tam yetkilendirildiğini (fully-qualified) belirtmek için kullanılır.

Eğitimi tamamlamanın alternatif metodları da (örneğin üniversite dışında veya denk bir müfredatla) Direktifte yer almaktadır.

c) Direktif , diplomalar arasındaki denklige ilişkin genel bir sistem oluşturmamaktadır. Düzenlenmiş mesleki faaliyetleri üye ülkelerden birinde gerçekleştirmek isteyen üye ülke vatandaşları için bireysel haklar verir. Bu bireysel hakların uygulanması da, ağırlıklı olarak ev sahibi ülkenin kontrolü altında tanınırlık prosedürünün tamamlanmasıdır.

Eğitim, öğretim veya mesleğin uygulanmasında önemli farklılıkların olduğu durumlarda ev sahibi ÷lke mesleki deneyimlerin ispatlanmasını talep etme, bir staj dönemi ya da seviye testi gibi uygulamalar yapma hakkına sahiptir. Bu da “adaptasyon mekanizması” olarak adlandırılmaktadır.

Böylece direktifin kurumların serbestliği üzerindeki kolaylaştırıcı etkisi, ağırlıklı olarak üye ÷lkelerin ulusal uygulamalarda takındıkları olumlu veya daha olumsuz tavırlara bağlı kalmaktadır.

d) Avrupa Birliği ÷lkelerine ait olmayan mesleki diplomalarının tanınırlığına ilişkin bireysel haklar aşağıdaki iki koşulla uygulanmaktadır;

- 1- Birlik içerisinden eğitim ve öğretimlerinin denkliğini belgeleyen bir belge aldıkları takdirde ki yaygın olan budur.
- 2- Birlik dışından aldığı diplomasını tanıyan bir üye ÷lkede 3 yıllık mesleki tecrübesi belgelenmiş olmak şartıyla ki bu durum daha çok Avrupa Birliği Üniversiteleri haricindeki üniversite mezunları için geçerlidir. (Özellikle Amerikan üniversiteleri)

e) Her üye ÷lkede konuya ilişkin otoriterlerin aktivitelerinin koordinasyonundan ve Genel Direktifin uygulanmasından sorumlu bir kişi görevlendirilmek zorundadır. Bu kişinin görevi, kapsanan tüm meslek alanlarında üniform uygulamanın sağlanmasına çalışmaktır.

Bu tekil koordinatörler komisyonunun altında bir koordinasyon grubu oluşturacaktır. Bu koordinasyon grubunun görevi direktifin uygulanmasını kolaylaştırmak ve üye ÷lkelerde uygulamada kullanılmak üzere bütün gerekli bilgileri toplamaktır. Ulusal koordinatörler, hangi ÷lkenin uygun konulara sahip olduğuyla ilgili olarak meslek örgütleri ve ilgili organizasyonlar tarafından desteklenebilir.

3.4. Mühendislik Alanında Özel Bir Direktif Hazırlama Çalışmaları

Daha önce de belirtildiği gibi AB ÷lkelerinde mühendislik eğitimi konusunda 35 farklı sistem ile 42 adet farklı mühendislik diploması veya unvanı bulunmaktadır.

Avrupa Birliği ÷lkeleri içerisinde mühendislerin serbest dolaşımını sağlayacak özel bir direktif önerisi ilk olarak 1983 yılında “Uyumlaştırma direktifi taslağı” olarak Avrupa Komisyonu’na sunulmuş ve bugüne değin çok az bir ilerleme kaydedilmiştir. 1985 yılında Mimarlık Direktifi Konsey tarafından kabul edilmiş ve konsey mühendisler için de bir direktifin 2 yıl içerisinde hazırlanacağını ve kabul edileceğini ifade etmiştir.

Bu çalışmanın sadece karşılıklı güven temelinde bir hazırlıkla yapılabileceği düşünölmüş ancak komisyon tarafından şimdiye kadar yeni bir resmi öneri sunulmamıştır.

Bunun olası nedenleri aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

a) Genel Direktif önerisi 1985 yılından beri tümüyle yeni bir durum yaratmıştır. Komisyon Genel direktif kabul edilene kadar herhangi bir sektörel direktifin önerilmemesini açık bir şekilde ifade etmiştir. Böylece mühendislik alanında hazırlanacak direktif önerisi askıya alınmış ve komisyon diplomalarının tanınması ile ilgili genel sistem çalışmalarına katkıda bulunacağı düşüncesiyle bu direktif üzerindeki çalışmaların durdurulması konusunda ısrarlı olmamıştır. Bunun yanı sıra en hızlı sonuçların mühendislik direktifi alanında alınabileceği de umulmuştur.

Mühendislik direktifi önerisi, İngiltere başkanlığındaki Konsey tarafından 1986 yılının ikinci yarısında yeniden gözden geçirilmiştir. Geçici olarak olsa dahi mühendislerin Genel Direktif kapsamına dahil edilmesine karşı ve özel bir mühendislik direktifi hazırlanması için özellikle meslek örgütleri tarafından büyük çabalar sarf edilmiştir. Mühendislerin geçici olarak Genel Direktif kapsamı dışında bırakılması durumu, bu alanda özel bir sektörel direktif hazırlanması için şimdi belirli bir oranda sönümlenmiş olan baskıları devam ettirmiştir.

1988 Haziran ayında Konsey, Genel Direktif konusunda ortak bir görüşe ulaşmış ve yapılan açıklamada mühendislerin özel bir alan olarak ek bir direktif ile ele alınması ve ilgili komisyonunun uygun bir öneri sunması ifade edilmiştir. Komisyon Mühendislik direktifi çalışmalarının ilerleyebilmesi için meslekler arasında konsensüs sağlanmasının en gerekli koşul olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle yakın geçmişte birçok meslek kuruluşu ile konsensüs koşullarının nasıl yaratılabileceğinin tespiti için bağlantılar kurulmuştur.

Bu alandaki danışmanlık açısından en önemli rolü 1970 yılından bu yana Avrupalı Mühendislerin mesleki statüleri alanında çalışmalar yürüten **Avrupa Ulusal Mühendis Birlikleri Federasyonu (FEANI) oynamıştır**. AB üyesi ülkelerde belirli standartlarda toplam 7 yıllık bir yüksek öğrenim ve deneyimi bulunan mühendislere başvuruları halinde Avrupa Mühendisi (Eur Ing) unvanı verilme işlemi sürmektedir.

FEANI ve diğer mühendislik birlikleri (SEFI vb.) 1989 yılından itibaren birçok kez bir araya gelerek ayrı bir sektörel mühendislik direktifi önerisi hazırlama çalışmaları yapmıştır. Üzerinde uzlaşmaya varılan bir öneri taslağı 1989 yılında hem SEFI yıllık konferansında, hem de FEANI toplantısında tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonunda taslak çok daha ayrıntılı bir hale getirilmiştir.

Mühendisler için özel bir direktif önerisi taslağı hazırlanmıştır (Şekil 1). Bu yeniden düzenlenen uzlaşma direktifi Avrupa Mühendislik Eğitimi Birliği (SEFI), FEANI, FEANI'nin ulusal delegeleri ve diğer ilgili organizasyonların temsilcileri tarafından tartışılmış ancak herhangi bir sonuca ulaşamamıştır. Bu konuda karşılaşılan problemlerden bir tanesi mühendislik eğitiminde iki ayrı sistemin bulunduğu ülkelerdeki durum olmuştur. Bu eğitimlerin süreleri farklı olduğunda bu durum özellikle daha da karışık hale gelmektedir.

SEFI içerisinde gün geçtikçe daha fazla kabul gören bir fikir ise özel mühendislik direktifinin Avrupa Mühendisliği yeterliliği için sadece minimum istekleri ortaya koyması olmuştur.

Ayrıca eğitim programının bu minimum düzeyi aşacak bir program olması gerektiği (M.Sc düzeyinde, Ph.D ye devama olanak tanıyacak düzeyde) ve bu programın özel bir Avrupa unvanı yaratarak kendi kendilerini tanımlaması gerektiği de ileri sürülmektedir. Şimdilik meslek içerisinde tam bir görüş birliği sağlanamamış olması nedeni ile mevcut durumda mühendisler Genel Direktif sistemi içerisinde yer alıp değerlendirilmektedir. Mühendislerin Avrupa Birliği içerisinde serbest dolaşımını daha uygun hale getirecek yeni ve özel bir direktif için çalışmalar sürdürülmektedir. Ancak böyle bir direktifin ne zaman tamamlanıp uygulamaya konulacağı kesin olarak bilinmemektedir.

Şekil 1- AB’de Mühendisler için hazırlanan özel direktif önerisi taslağı

**MÜHENDİSLİK ALANINDA KARŞILIKLI TANINIRLIK İÇİN SÜRDÜRÜLEN
DİREKTİF HAZIRLAMA ÇALIŞMALARININ KRONOLOJİSİ**

YIL	YAPILAN ÇALIŞMALAR
1983	Mühendislik alanında uyumlulaştırma direktifi taslağı Avrupa Komisyonuna sunuldu.
1984	Ulusal Akademik Tanınırılık Bilgi Merkezleri Ağı (NARIC) oluşturuldu.
1985	Mimarlık direktifi Konsey tarafından kabul edildi.
1985	Komisyon, Genel Direktif kabul edilene kadar herhangi bir sektörel direktifin önerilmemesi kararı aldı.
1986	İngiltere başkanlığındaki Konsey Mühendislik direktifi önerisini yeniden gözden geçirdi.
1988	Konsey, Genel Direktif konusunda ortak bir görüşe vardı ve Mühendislerin özel bir direktif ile ele alınması için komisyonun bir öneri hazırlayarak konseye sunmasına karar verdi.
1989	FEANI, SEFI vb. Avrupa çapındaki mühendislik organizasyonları bir araya gelerek mühendislik alanında bir direktif önerisi hazırlama çalışmaları yaptı
1989	Üzerinde uzlaşılan Mühendislik alanında karşılıklı tanınırılık direktifi önerisi taslağı SEFI ve FEANI konferans ve kurullarında tartışılarak ayrıntılı bir hale getirildi (Şekil 1)
1995	Üye ülkelerdeki eğitim programlarında süren son düzenlemeler de gözönüne alınarak taslağı nihai duruma getirebilmek amacı ile çalışmalar sürdürülüyor

4. BAZI AB ÜLKELERİNDE MÜHENDİSLİK EĞİTİMİNDE YAPILAN DÜZENLEMELER [6]

Avrupa ülkelerinden İtalya, İspanya ve Portekiz teknik eğitimlerinde reformlar yaparken İsviçre, Danimarka ve Hollanda eğitim standartlarını yükseltme ve bazı eğitim programlarının süresini uzatma önlemleri almaktadır.

İTALYA:

İtalya'da 1985'lerden bu yana süren tartışmalar sonrasında teknik eğitimde dönüm noktası sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır. 1990 yılında minimum süresi 5 yıl olan teknik üniversite eğitiminde ve derecelendirme sisteminde büyük bir reform niteliği taşıyan yasa kabul edilmiştir. Bu yasaya göre 3 tip üniversite derecesi belirlenmiştir.

1) Diploma Universitario: Bu eğitimde süre 2 veya 3 yıldır. Uygulamaya yönelik bu eğitimi alan kişinin bir üst eğitime devam hakkı bulunmaktadır. Mühendislik alanında 1992/93 döneminde başlayan bu eğitim şimdilik birkaç dalda sürmekte ve endüstriden beklenen destek ile gelişmesi planlanmaktadır.

2) Diploma di Laurea: Birinci tip eğitime daha fazla ilgi beklenirken bu eğitim programı daha fazla ilgi görmüştür. Teorik eksenli olan bu eğitim süresi 4-6 yıl olarak belirlenmiştir.

3) Dottorato di ricerca: Akademik kariyer eğitimi olup akademisyen yetiştirmeye yöneliktir.

İSPANYA:

İspanya'daki 4 adet teknik üniversitede verilen eğitim 6 yıldır. Ancak bu eğitim genellikle 8 yılda tanımlanabilmektedir. Bu eğitim içerisinde 1 yıl pratik çalışma ve teknik geziler de yer almaktadır.

İspanya'daki 6 adet Politeknik Üniversitede eğitim süresi 3 yıl olup teorik eğitim daha dar çerçevede verilmekte ve uygulamaya daha yatkın mühendisler yetiştirilmektedir.

İspanya'da üniversite eğitiminin 5 yıla indirilmesi ve verilen diplomaların uygulamadaki geçerlilik alanlarının genişletilmesi çalışmaları yapılmaktadır.

HOLLANDA:

Hollanda'da mühendislik meslek örgütleri ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların da baskısı ile orta öğretimde TEKNOLOJİ dersi zorunlu hale getirilmiştir. Bunun yanı sıra yüksek teknik eğitimin yapısı eğitimin kalitesini yükseltmek amacı ile geliştirilmiştir.

Teknik üniversitelerde verilen 4 yıllık eğitimin süresi az bulunarak 1994/1995 yılından başlamak üzere 3 teknik üniversitedeki eğitim süreleri 5 yıla kısaltılmıştır.

DANİMARKA:

Danimarka'da da mühendislik eğitiminde yapılan bir reform ile üniversitelerdeki mühendislik eğitimi 5.5 yıla, Akademilerdeki eğitim (Dip.Eng.) ise 3.5 yıla kısaltılmıştır.

İSVİCRE:

İsviçre'de yüksek öğretimde daha yüksek standartlara ulaşılabilmesi için çalışmalar yapılmıştır 1994 Mayıs'ında Federal Hükümet hem teori hem uygulamaya yönelik

üniversitelerin açılması için bir yasayı uygulamaya koymuştur. Buna göre İsviçre'deki yüksek okullar yeni yasaya uygun bir şekilde yeniden yapılanmaktadır.

75.000 mühendis ve mimarın bulunduğu İsviçre'de bunun dışında 50.000 kişi de mühendislik yüksek okullarından mezun olmuştur. Ancak bu okullar FEANI tarafından akredite edilmeye uygun bulunmamıştır.

4.1. AB'de Mühendislik Eğitiminin Akreditasyonu

Mühendislik unvanının kullanılması Avrupa ülkelerinde farklılıklar taşımakta, akreditasyon, sertifikalandırma gibi konular ise ulusal bazda yürütülmektedir.

Mühendislik meslekleri ile ilgili kalite değerlendirmesi uygulamalarının bir Avrupa sistemine oturtulmasında görev alması beklenen kuruluşlar arasında Avrupa Ulusal Mühendis Örgütleri Federasyonu (FEANI) de bulunmaktadır. Ama bu hizmet halen ulusal sistemler tabanında yürütülmektedir.

İngiltere'de, mesleğin kalite denetiminde akreditasyon kurumları olarak söz sahibi olan **İngiliz Mühendis Odaları**, Konsey'ce mesleğin düzenlenmişliğini garanti etmekte onaylanmış Avrupa meslek kuruluşları arasındadır.

Akreditasyon konusunda köklü bir geleneği sürdürmeleri nedeni ile İngiliz Mühendis Odalarının akreditasyon sistemi de saygın bir sistem olarak kabul görmektedir. Değişik otoriteler tarafından yürütülen mühendislik mesleği akreditasyon programlarına ek olarak, Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANI), “mesleki formasyonun ve mesleki uygulamanın yüksek standartlarını desteklemek ve düzenli olarak denetlemek” görevini üstlenmiş bulunmaktadır. FEANI, belli bir düzeyi sağlamış bulunan ve Avrupa'da çalışan mühendislere Avrupa Mühendisi ünvanını vererek mühendislerin Topluluk içinde özgür dolaşımına katkıda bulunmaktadır. FEANI üyesi ülkelerin mühendislik eğitimi veren okulları ve ders programları FEANI indeksi içinde yer almaktadır.

Avrupa Birliği içerisinde mühendislik alanındaki örgütlülük ve işlevsellik konusunda FEANI öne çıkmaktadır. FEANI'nin yapısı ve amaçları aşağıda verilmiştir.

4.2. AB'de Mühendislik Alanındaki Düzenlemeler İle İlgili Örgütler

4.1.2. Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu (European Federation of National Engineering Associations-FEANI)

FEANI, 2. Dünya Savaşının sona ermesinden birkaç yıl sonra 1951 yılında bir grup Alman ve Fransız mühendisinin girişimiyle, Avrupa toplumu içinde barışçıl ve müreffeh bir gelişme sağlamak hedefi doğrultusunda ortak bir faaliyet alanı olan teknoloji aracılığıyla, ilişkileri güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Kuruluşundan hemen sonra 7 ülke bu inisiyatife katılmıştır. Bugün ise 27 ülke ve 1.500.000 mühendis FEANI içinde temsil edilmekte olup, Federasyon 58 adet Ulusal Mühendislik Birliğini bir araya getirmektedir.

FEANI'nin amaçları arasında,

- Avrupa'daki mühendislerin mesleki denkliğini sağlamak,
- Üye ülkelerin mühendislerinin mesleki yeterliklerinin Avrupa'da ve dünyada geçerliliğini sağlamak,
- Mühendislerin toplum içindeki statüsü, rolü ve sorumluluğunu savunmak,
- Mühendislerin mesleki çıkarlarını korumak ve geliştirmek ve Avrupa ve dünya ölçeğinde serbest dolaşımını kolaylaştırmak,
- Bir yanda mühendislik mesleğinin çeşitliliğini sağlarken diğer yandan Avrupa'da mühendislik mesleğinin tek sesli bir hale gelmesini sağlamak,
- Mühendislik ile ilgili konulardaki uluslararası örgütlerle ortak çalışmalar geliştirmek,
- Uluslararası organizasyonlar ve diğer karar verici yapılar karşısında Avrupa mühendislerinin temsilcisi olmak sayılabilir.

27 ülkenin temsilcisinin yer aldığı FEANI, Avrupa Mühendislik Topluluğu adına söz söyleme hakkına sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun 03.10.1994 tarihli deklarasyonu ile resmi olarak tanınmış ve FEANI'nin önemli bir meslek üyerinden düzenleme örneği olduğu belirtilmiştir. Ayrıca FEANI'nin UNESCO, UNIDO ve Avrupa Konseyi nezdinde danışmanlık statüsü bulunmaktadır.

Mühendislik topluluğunun sorunları kadar teknolojinin sosyal yönleri de FEANI etkinliklerinin konuları arasındadır. 1956'da "Mühendis ve Avrupa" olarak başlayan tema, süreç içinde çevre, teknolojilerin evrimi, mühendislik formasyonu ve eğitim, teknoloji transferi Avrupa'da ve dünyada mühendislerin ve teknisyenlerin derecelendirilmesi gibi konular da FEANI çalışmaları içerisinde yer almıştır.

FEANI'nin son yıllarda Avrupa ölçeğinde yaptığı en önemli çalışmalardan birisi de bir "**Avrupa Mühendisi**" altyapısının minimum standartlara uygun olarak oluşturulması ve belgelendirilmesidir.

FEANI KAYIT SİSTEMİ

FEANI sürekli olarak tüm değişik ülke öğrenim ve eğitim sistemlerince gerçekleştirilen mesleki niteliklerin ortak yönlerinin tanımlanması yönünde çaba harcamıştır. 1992'de İrlanda'da yapılan Genel Kurul'da kütük tanımı ve kayıt işlerinin yürütülme ilkeleri tamamlanmıştır. FEANI "FEANI Kütük Rehberi" isimli bir kitapçık çıkarmıştır. Bu kitapçıkta kütüğün gayesi ve yürütülmesi detaylı olarak verilmiştir. Bu kitapçıkta ayrıca 27 üye ülkece benimsenmiş olan "Etik Kurallar" da yer almıştır. 1998 yılı başı itibariyle yaklaşık 28 000 Avrupa Mühendisi FEANI Kayıt Kütüğünde listelenmiş bulunmaktadır.

FEANI Kayıt Kütüğünün amacı FEANI ülkeleri içinde (veya dışında), mühendislerin dolaşımını kolaylaştırmak ve becerilerinin ortak kabulü için genel çerçeve çizmenin yanı sıra Mühendis kalitesinin sürekli gelişimini teşvik için standartlar belirlemek, izlemek olarak belirlenmiştir.

Kütüğün Yapısı:

FEANI kütük yapısı aşağıdaki iki ögeye oturtulmuştur.

- Eğitim: Kayıtlı herhangi bir mühendis, mühendislik ilkeleri, kendi dalıyla ilgili bilgisayar, matematik ve fizik konularında yeterli bilgiye sahip olmalıdır.
- Profesyonel Mühendislik Deneyimi: En az iki yıllık profesyonel deneyimi olmalı ve aşağıdaki konuları kapsamalıdır;
- Araştırma-geliştirme, tasarım, üretim, inşa, tamir gibi mühendislik bilimlerinin uygulanmasını gerektiren problemlerin çözümleri,
  - Teknik personeli idare ve yönlendirme,
  - Mühendislik işlerinin parasal, ekonomik, yapısal veya hukuksal yönleri ile ilgilenme,
  - Endüstriyel ve/veya çevresel problemler.

Kayıt için başvuran kişinin;

Bir ortaöğretim diploması olmalı,

· Bunun üzerine 7 yıllık bir eğitim ve deneyim formasyonu bulunmalıdır.

Anılan 7 yılın en az üç yılı FEANI’ce tanınan bir üniversite veya mühendislik okulunda geçmelidir. **En az iki yılı profesyonel deneyim kazanma için** harcanmalı, bunun **iki yılı ise üniversite tamamlama kursları, tanınmış mühendislik kurumlarında mühendislik stajı veya ön mesleki deneyim için harcanmış olmalıdır.**

Yukarıda anılan şartları sağlayanlara “Avrupa Mühendisi-EUR-ING” unvanı verilmektedir. Bu unvanla birlikte

- bir DİPLOMA (Ek 1)
  - bir SERTİFİKA (Ek 2)
- verilmektedir.

“EUR-ING” unvanını alanlar kendilerini FEANI Etik Kuralları ile bağlı sayarlar ve bu kurallara uyarlar.

FEANI FİHRİSTİ

Burada 27 üye ülke ve FEANI kayıt komitesince tanınan yükseköğretim kurumlarının listesi yer almaktadır. Ayrıca bu listede üye ülkelerin eğitim sistemlerinin bir özeti de yer almaktadır.

* **AVRUPA MÜHENDİSİ (EUR-ING)** unvanı, unvan sahibi tarafından FEANI’nin etik kurallarına uyduğu sürece taşınabilir ancak idari nedenlerden dolayı bu kayıt ulusal gözlem komitesi kanalı ile her 5 yılda bir tekrar gözden geçirilir.

* FEANI Fihristinde ülke-ülke bazında yapılan anlaşmaları, akreditasyon sisteminden sorumlu olan ulusal kuruluş hakkındaki bilgileri akredite edilmiş eğitim kurumları ve kursların listesini ve bilgileri içerir.

* FEANI tarafından koyulan standartlar 5 yıldan uzun olmamak kaydı ile belirli periyotlarda gözden geçirilir.

* FEANI her yıl MART ayında ulusal üyelerin ve bir önceki yılda AVRUPA MÜHENDİSİ unvanını almış kişilerin listesini tüm üye ülkelere dağıtır.

* **Avrupa MÜHENDİSLİĞİ** dosyası 1987 yılında açılmış olup, 1998 yılının başına kadar yaklaşık 28.000 kişi **Avrupa Mühendisi** unvanını almıştır.

FEANI tarafından birçok ülkedeki mühendislik eğitimi programları üzerinde yapılan çalışmalar bu programlardaki matematik, fizik, ve temel mühendislik ders sürelerinin eşit olduğunu ancak seçmeli mühendislik konularında büyük farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur.

Ülkemizde 1954 yılında kurulan ve Anayasal olarak Kamu Kurumu niteliğindeki bir Meslek Kuruluşu olarak tanımlanan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği de FEANI'ye ulusal üyelik için 1995 yılında başvurmuştur. Üyelik için gerekli görüşme ve incelemeler süreci tamamlanmış olup TMMOB'nin başvurusu FEANI Genel Kurulunda daha sonra yeniden değerlendirilmek üzere askıya alınmıştır.

4.2.2 Avrupa Mühendislik Eğitimi Birliği SEFI : (European Society for Engineering Education)

Avrupa Birliğinin ERASMUS projesi finansmanı ile desteklenen bu birlik 1973 yılında kurulmuş, kar amacı gütmeyen uluslararası bir organizasyondur (NGO).

Avrupa'da mühendislik eğitiminin desteklenmesi ve geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulan SEFI; Avrupa ülkeleri arasında öğrenci - araştırmacı - eğitimci değişimi ve iletişiminin sağlanması, mühendislik eğitiminde hizmet ve bilgi akışının sağlanması, mühendislik eğitimi ile endüstri işbirliğinin geliştirilmesi, üyeleri ile dünyadaki mühendislik örgütlerinin iletişiminin sağlanması ve mühendislik eğitiminin Avrupa'nın ekonomik, sosyal ve kültürel çatısı altında gelişmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır.

SEFI'nin etkinlikleri; mühendislik eğitiminde spesifik konuların tartışıldığı geniş katılımlı yıllık toplantılar, seçilen konular üzerinde çalışma yapmak üzere oluşturulan sürekli/geçici komisyon (matematik, sürekli eğitim, fizik, çevre mühendisliği, mühendislikte kadın, gelişmekte olan ülkeler ve mühendislik eğitimi vb.) çalışmaları ve yayın çalışmaları olarak özetlenebilir.

SEFI'nin 30'un üzerinde ülkeden 450'nin üzerinde üyesi bulunmaktadır. SEFI yasa ve içtüzüklerine uygun olmak şartıyla enstitüler, bireyler, endüstri kuruluşları, diğer ilgili birlik ve organizasyonların üyeliğine açıktır.

SEFI'nin ana finans kaynağı üye aidatları olmakla birlikte, belli çalışmalar için UNESCO, Avrupa Kültür Vakfı, Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından da desteklenmektedir.

4.2.3. Avrupa Teknik Elemanlar Birliği EUR-ETA: (European Higher Engineering and Technical Professionals Association)

En az 3 yıllık eğitim almış mühendislere (Eur-Ing) Avrupa Mühendisi unvanı veren FEANI 1992 yılında bunun dışındaki 2'nci gruba giren teknik elemanları bünyesinden çıkararak bu grup için bir diğer organizasyonun kuruluşunu destekleme kararı almıştır. EUR-ETA olarak adlandırılan bu organizasyonun kuruluş yasası hazırlanmış olup Avusturya, Finlandiya, Macaristan, İsveç, İsviçre ve İngiltere temsilcileri tarafından imzalanmıştır. Danimarka, İtalya ve Almanya ise bu kuruluşa üye olmak üzeredir.

Bir yönetim kurulu ve FEANI gibi bir kayıt komitesine sahip olan bu kuruluşun ilk genel kurulu 1994 yılında Stockholm'de yapılmıştır. Bu organizasyona kayıt olmak isteyen teknik elemanlar için kayıt koşulları üye ülkelerin ulusal komitelerine dağıtılmıştır.

Bu kuruluşa müracaat eden teknik elemanlara özelliklerinin uygun görülmesi halinde, Eur Ete Registered Engineer (Ing Eur Eta) ünvanı verilmektedir. Kuruluşa kayıt için müracaatlar 1995 yılında başlamıştır.

4.2.4. Avrupa Birleşik Mühendisler Çalışma Gurubu IEFIE (European Incorporated Engineer Working Group)

SEFI'nin desteği ve ERASMUS projesinden alınan mali destek ile 1992 yılında kurulan bu grupta Avrupa Birliğinin 8 ülkesinin temsilcileri yer almakta ve EU ve EFTA yolu ile akademisyenlerden ve Endüstride çalışanlardan danışmanlık hizmeti almaktadır.

Avrupa Endüstrisinin bu grup tarafından çerçevesi çizilecek eğitimi alan mühendislerden büyük yararlar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu grubun amaçları özet olarak;

- Uygulamaya yönelik eğitim alan mühendislerin (öncelikle Elektronik ve Elektrik Mühendisliği alanında) mevcut eğitimlerini ve uygulamadaki konumlarını belirlemek
- Bu eğitimi almış kişilerin liyakat ve vasıflarının uyumlulaştırılmasına çaba göstermek.

4.3. Mühendislik Alanında Sürekli mesleki Gelişme (Continuing Professional Development) Programı

Meslek gelişme için; Şirketler ve mühendisler, fırsat buldukça yapılan ve kısmi katılıma dayalı kısa süreli kurslar ve seminerler ile sürekli eğitim ve uygulama etkinliğinin artırılmasına ihtiyaç hissetmektedir.

Eğitimin bu ihtiyaçlarına daha stratejik bir yaklaşım için **Avrupa’da Mesleki Geliştirme Programı** yürürlüğe konmuştur. (**European Professional Development Programme-Euro-Pro**)

Euro-Pro endüstride çalışan mühendislerin iş verimliliklerinin artırılmasını amaçlayan bir program olarak ele alınmıştır. Ancak mühendislerin sürekli eğitime katılabilmeleri için en kritik faktör zaman ayrılması olmuştur. Ancak zaman ayrılması konusunda esnek olmak bir zorunluluk haline gelmiştir.

Euro-Pro müfredatının üniversite kurslarından, diğer kurum ve kuruluşlarca verilen kurslardan yüksek seviyeli sunuculardan, evde alınan eğitimden proje çalışmasından, işyerindeki öğretimden ve kişisel çalışmadan oluşabileceği düşünülmektedir.

Euro-Pro bağımsız çalışmaları, işyerindeki öğrenimi ve sürekli eğitim kurslarını tek bir program içerisinde bir araya getirmek çalışan bir programdır.

Euro-Pro aynı zamanda aynı müfredat programı içerisinde evde eğitim ve akademik çalışmalara da olanak tanımaktadır. Bütün bu eğitimler hem üniversiteler hem de ilgili kuruluşlar tarafından izlenerek mesleki düzeyi denetlenir.

Euro-Pro sürekli eğitim çalışmaları ve bireyler, işverenler ve sürekli eğitim sağlayıcılar arasındaki ilişki için Avrupa Ulusal Mühendislik Organizasyonları Birliği FEANI Avrupa Endüstri İşverenleri Sendikaları konfederasyonu (UNICE) ve Avrupa mühendislik eğitimi birliği (SEFI) tarafından Avrupa çapında bir çerçeve programı olarak ele alınmaktadır.

Euro-Pro şirketlerin ve bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim planı için bir sistem önermektedir. Bu eğitimler Avrupa’nın çeşitli bölümlerindeki organizasyonlar tarafından tanınan bir mesleki yeterliliğin kazanılmasını hedeflemektedir.

Bu eğitimler için başlangıçta aranan yeterlilik, FEANI tarafından verilen Avrupa Mühendisi (European Enginer) seviyesine eşit bir seviyedir. Eğitim planı birey ile işveren ve üniversite temsilcileri ile birlikte oluşturulur. Verilecek eğitimlerin süresi toplam olarak en az 40 haftalık sürekli eğitime eşittir. Eğitimler esnek bir programla ele alınıp bireylerin iş programlarına göre düzenlenebilmektedir. Eğitim Programının eğitimin başladığı süreden itibaren 6 yıl içerisinde tamamlanması gerekmektedir.

Eğitimin özü bireyin işi ile doğrudan ilişkisi bulunan projelerin geliştirilmesine yöneliktir.

Eğitimin en az 8 haftalık bölümü Avrupa Birliği kurumlarını diğer 8 haftalık bölümü ise akademik yaklaşımları içermektedir.

Eğitimler şirket yöneticileri ve akademik unvanlı kişiler tarafından yönlendirilir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

AB’de akademik ve mesleki yeterliğin karşılıklı tanınması sürecinin kökeni Avrupa Ekonomik Topluluğunu oluşturan Roma Anlaşmasına dayanmaktadır. Topluluğun geçirdiği dönüşümlere bağlı olarak önceleri ekonomik amaca yönelik işgücünün serbest dolaşımı giderek topluluğun siyasi birlik amacı içerisinde bir Avrupa Yurttaşlığı yaratmayı hedeflemesiyle bireylerin serbest dolaşımına dönüşmüştür. Bugün tüm bireyleri kapsar hale gelen serbest dolaşım hakkı, oturma ve çalışma, seçme ve seçilme, öğrenci ve gençlerin serbest dolaşımı gibi bileşenlere sahiptir.

Akademik ve mesleki yeterliklerin tanınması konusu da AB’de bireylerin serbest dolaşımına yönelik düzenlemelerin bir alt başlığı olarak ele alınmaktadır.

1960 yılından beri bir dizi meslek için ulusal yeterlikleri uyumlu hale getirmek üzere çalışmalar yapmaya başlayan Avrupa Toplulukları, tek pazar hedefi içerisinde mesleki ve akademik yeterliliklerinin ülkeler arasında karşılıklı olarak tanınması doğrultusunda birçok önemli adım atmıştır.

1.1.1958’de imzalanan ve 4.1.1962 tarihinde yürürlüğe giren Roma anlaşmasından sonra bireylerin serbest dolaşımı konusunda gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için 12 yıllık bir geçiş süresi kabul edilmiştir. Ancak söz konusu süreç son derecede yavaş ve sorunlu işlemiştir.

Bunun yanı sıra Maastrich ile kabul edilen Avrupa Birliği Vatandaşlığı sınırları engellemediği bir dolaşım özgürlüğü tabanında oluşacağından işgücünün serbest dolaşımı ve bunu bir alt başlığı olan yerleşme hakkı da bu oluşum için çok önemli kabul edilmiştir.

Kişilerin yeterlik ve becerileri ile birlikte özgür dolaşabilmeleri konusu Avrupa Birliği Anlaşmasının 8 A maddesi ile güvence altına alınmış ve mesleklerin/egitimin Avrupa çerçevesine işlerlik kazandırılmıştır.

Bu alanda yapılan çalışmalar sonucu Avrupa Toplulukları Konseyince 89/48 sayılı direktif ile bu konuda önemli bir yol alınmıştır.

89/48 EEC direktifini izleyen 31.1.1994 tarihli AB Resmi Gazetesinde mesleki yeterliliğin karşılıklı olarak tanındığı iş kolları ve bunları onaylayan ülkelerin listesi yayınlanmıştır.

Ancak bu işkolları arasında mühendislik dalları yer almamıştır.

Avrupa ülkelerindeki mühendislik eğitimi sistemleri ele alındığında 35 farklı sistem ile 42 adet farklı mühendislik diploması veya unvanı ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle mühendislik alanında AB içerisindeki uyum çalışmaları bazı güçlüklerle karşılaşmış ve henüz tamamlanamamıştır. Ancak çeşitli ülkelerin farklı disiplinlerdeki mühendislik örgütlerinin ve teknik eğitim veren üniversitelerin Avrupa çapında oluşturduğu organizasyonlar, ve Avrupa Ulusal Mühendis Birlikleri Federasyonu bu uyumlaştırma çabalarında Avrupa Konseyine danışman statüsüyle hizmet vermektedir.

AB ülkeleri arasında akademik ve mesleki yeterliliklerin tanınması süreci bazı alanlarda oldukça hızlı ilerlemesine rağmen bazı alanlarda ise hala istenilen düzeye getirilmemiştir. Bu konuda AB içerisindeki çalışmalar ilgili meslek kuruluşları, komisyon ve bazı programların desteğinde yürütülmekte olup mevcut tanıma sisteminin işlerliği zaman zaman gözden geçirilerek ihtiyaç duyulan konularda düzenlemeler yapılmaktadır.

Ülkemizin AB ile girdiği Gümrük Birliği sürecinin muhtemel etkileri ve bu alanda ortaya çıkacak olan sonuçlar açısından konunun tartışmaya açık birçok yönü bulunmaktadır. Ancak diğer taraftan ülkemizin AB'ye tam üyeliği ve işgücünün serbest dolaşımı gibi konular henüz gündem dışı olmasına rağmen AB içerisinde hizmetlerin ve meslek alanlarının düzenlenmesine ilişkin gelişmelerin ilgili meslek kuruluşlarının takip edilmesine büyük ihtiyaç bulunmaktadır.

Mesleki gelişme, meslek alanının düzenlenmesi, mesleki eğitim ve istihdam gibi konularda ülkemizin özgün koşulları da dikkate alınarak yapılması gereken çalışmalar için AB içerisindeki sürecin takip edilmesi faydalı olacaktır.

Bu gelişmelerin ülkemizde, meslek ve meslek mensupları yararına bir sonuç verebilmesi için meslek odalarının yetki sorumluluk alanlarında daha etkin bir konumda olması ve bu nedenle de ilgili süreç ve mekanizmaları izler ve irdeler durumda bulunması gereklidir.

6. YARARLANILAN YAYINLAR

- [1] **89/48/EEC Sayılı direktif. (On a General System for the Recognition of Higher Education Diplomas Awarded on Completion of Professional Education and Training of at least Three years Duration)** AT Resmi Gazetesi, No. L 19/16, 24.1.1989)
- [2] **92/51/EEC sayılı direktif (On a Second General System for the Recognition of Professional Education and Training to Supplement Directive) 89/48 EEC** AT Resmi Gazetesi, No. L 209/25. 24.7.1992)
- [3] **“The European Community and Recognition of Diplomas for Professional Purposes”**, European File 13/89, Ekim 1989
- [4] **“Mutual Recognition of Diplomas and Professional Qualifications”**, European File 20/80, Aralık 1980
- [5] **“On Recognition of Qualifications for Academic and Professional Purposes”** AT Komisyonu yayını COM (94) 596 FİNAL, 13.12.1994
- [6] **“European Engineering Yearbook” 1995-FEANI Paris/France**
- [7] **“AB'nin Bilim Teknoloji Mühendislik Alanlarına İlişkin Akreditasyon Kural ve Kurumları Çalışma Gurubu Raporu”** Şubat 1996 Tubitak-Ankara
- [8] **“Engineers in Europe”** Institution of Civil Engineers. 1994-London-England
- [9] **“European Federation of National Engineering Associations-İts Aims, Organization and Achievements 1995”** FEANI yayını, Paris/France
- [10] **“Guide to the FEANI REGISTER”**, FEANI yayını september-Paris/France
- [11] **“Situation of Engineerin Europe”** FEANI raporu, 1980
- [12] **“Council Directive 85/368/EEC”**, AT Resmi Gazetesi L 199/56,1985

- [13] **“Council Resolution 93/C49/01”**, AT Resmi Gazetesi C 49/1, 1993
- [14] Haug G, Dalichow F, Perre Der Van G. **“Mutual Recognition of Degrees and Professional Qualifications”** Report on Engineering Education in Europe- European Society for Engineering Education- 1991-SEFI-Bruxelles/Belgium
- [15] Comina Claude **“Engineers in Europe”** Report on Engineering Education in Europe SEFI-1991 Bruxelles/Belgium
- [16] Hoffman Michael **“Eur-Ing-a Passport to International jobs” “European Engineering Yearbook ”** 1995-FEANI-Paris
- [17] Olivi, B. Kaiser E. **“Free Movement of People General System for Recognition of Higher Education diplomas Working Well”** Press-Release of European Commission IP/96/150-19 February 1996. Bruxelles/Belgium
- [18] **“Recognition of Professional Qualifications”** Community system benefits thousands of citizens every year. Single Market News-April 1996 No:3
- [19] **Report on the state of Application of the General System for the Recognition of Higher Education Diplomas.** COM (96) 4 final of 15-2-1996